

ISSN 2083-0343

Acta Medicorum Polonorum

R. 8/2018 – Zeszyt 1

STRESZCZENIA – ABSTRACT

słowa kluczowe – keywords

Postępy w badaniach nad gruźlicą od czasów Roberta Kocha do współczesności

Progress in the study of tuberculosis since
Robert Koch to the present day

Zofia Zwolska

Warszawa

Streszczenie: Artykuł ma charakter przeglądowy i przedstawia historię badań nad gruźlicą, w tym osiągnięcia Roberta Kocha. Przypomniano także innych laureatów Nagrody Nobla, których prace dotyczyły gruźlicy: Wilhelma Roentgena, Tomasza Manna i Selmana Waksmana. Zarysowano kontekst kulturowy gruźlicy, choroby inspirującej wielu pisarzy, poetów, muzyków i malarzy. Szczegółowo omówiono udoskonalenia metod laboratoryjnych wprowadzone przez R. Kocha i jego współpracowników, zwłaszcza rozwój metod wybarwiania i wprowadzenie fotografii do bakteriologii. Odnotowano też niepowodzenia naukowe Kocha. Była nią tuberkulina, zagęszczony przesącz prątków hodowanych na bulionie z gliceryną, którą mylnie uznał za pomocną w walce z gruźlicą. Ponadto w artykule wykazano związki Roberta Kocha z Wolsztynem.

Abstract: This review article presents the history of investigation on tuberculosis starting from awarding the Nobel Prize to Robert Koch. Other Nobel Prize winners whose creativity was related to tuberculosis were also reminded. They were: Wilhelm Roentgen, Thomas Mann and Selman Waksman. The issue of cultural context of tuberculosis was raised because this disease inspired a lot of writers, poets, musicians, and painters. Improvements of lab methods made by Koch and his co-workers were discussed, especially the development of methods of staining and microbiologic photograph. Koch's failures with tuberculin, the thickened filtrate of mycobacteria cultured on bouillon with glycerin were taken into account as well. Moreover, links between Robert Koch and Wolsztyn were explained.

Słowa kluczowe: gruźlica, Robert Koch, Wolsztyn

Keywords: tuberculosis, Robert Koch, Wolsztyn

Nowe oblicze gruźlicy

The new face of tuberculosis

Ewa Augustynowicz-Kopec

Warszawa

Streszczenie: Artykuł przedstawia historię gruźlicy lekoopornej oraz sytuację epidemiologiczną gruźlicy na świecie, a szczególnie w Polsce. Wyjaśniony został mechanizm powstawania oporności prątków gruźlicy na leki oraz przyczyny wzrostu zapadalności na gruźlicę w ostatnich latach. Scharakteryzowano programy i instytucje monitorujące występowanie gruźlicy na poziomie globalnym oraz znaczenie zalecanych przez Międzynarodowy Komitet ds. Standaryzacji Badań Molekularnych w Gruźlicy technik molekularnych dla identyfikacji *Mycobacterium tuberculosis* Beijing. Polska przez pięć ostatnich lat była partnerem w europejskim projekcie badawczym TB-PANET, który był realizowany przez 28 krajów i dotyczył badań molekularnych nad prątkami gruźlicy.

Abstract: The article presents the history of drug-resistant tuberculosis and epidemiological situation of tuberculosis in the world, especially in Poland. A mechanism of acquired drug resistance in *M. tuberculosis* is clarified and the increasing incidence of tuberculosis is explained. The most important global programmes and efforts to end tuberculosis and identify *Mycobacterium tuberculosis* Beijing are characterized. Molecular methods are recognized as an international standard in the world-wide fight against tuberculosis. During last five years, Poland was one of twenty eight countries which participated in the European research project TB-PLANET.

Słowa kluczowe: gruźlica, walka z gruźlicą, gruźlica wielolekooporna

Keywords: tuberculosis, fight against tuberculosis, multi-drug-resistant tuberculosis

Epidemiologia gruźlicy w województwie wielkopolskim i system nadzoru

Epidemiology of tuberculosis in Greater Poland Province and the system of supervision

Beata Marciniak, Andrzej Trybusz

Poznań

Streszczenie: Gruźlica jest ciągle istotnym problemem epidemiologicznym, medycznym i społecznym współczesnego świata. Według Światowej Organizacji Zdrowia, w 2016 r. zachorowało na nią około 10,4 mln osób. W 30 krajach Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego odnotowano prawie 59 tys. zachorowań, największą grupę stanowili chorzy z Polski, Rumunii i Wielkiej Brytanii (45% ogółu przypadków). W Polsce prawie wszystkie zachorowania to przypadki rodzime, zauważalna jest jednak tendencja wzrostu liczby zachorowań u imigrantów. W wielu krajach europejskich przypadki gruźlicy odnotowuje się najczęściej wśród imigrantów, np. w Szwecji 89,8%, co wskazuje, iż podejmując działania p/epidemiczne należy i ten aspekt wziąć pod uwagę w analizach czynników wpływających na rozprzestrzenianie się gruźlicy w Polsce. Choć liczba zarejestrowanych zachorowań zarówno w Polsce, jak i w województwie wielkopolskim, z roku na rok maleje, co jest niewątpliwie efektem prowadzonego od wielu lat nadzoru epidemiologicznego, jest to nadal choroba zakaźna, która wymaga stałego monitorowania.

Abstract: Tuberculosis is still important epidemiologic, medical and social problem of the contemporary world. According to WHO, in 2016 TB has infected about 10.4 million people worldwide. In thirty member states of the European Union and the European Economic Area about 59000 new cases were reported, the majority of them in Poland, Romania and the United Kingdom (45% of all cases). In Poland almost all new infections are indigenous cases, however, the trend of increasing number of TB infections among immigrants is noticed. In numerous European states TB cases are reported mostly among immigrants, for instance in Sweden 89,8% of all cases, this aspect should be considered in the analyses of the factors affecting the spread of tuberculosis in Poland. Despite a number of registered TB cases in Poland, and Greater Poland Province as well, decreases year by year, which is obviously a result of the system of supervision, tuberculosis is still infectious disease which requires constant monitoring.

Słowa kluczowe: gruźlica, dane epidemiologiczne, system nadzoru.

Keywords: tuberculosis, epidemiological data, system of supervision

Losy ostatniego szefa oddziału chirurgicznego 3. Szpitala Okręgowego w Grodnie ppłk. Adama Kiełbińskiego (1894-1975) jako odbicie dziejów polskiej wojskowej służby zdrowia z Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej

The fate of the last head of the surgical department
of the 3rd Regional Hospital in Grodno lt. col. Adam
Kiełbiński (1894-1975) as the mirror of the history of Polish
military health service from the Eastern Borderlands
of the Second Polish Republic

Zbigniew Kopociński, Krzysztof Kopociński

Żary

Streszczenie: W okresie międzywojennym polska wojskowa służba zdrowia dysponowała dziesięcioma dużymi szpitalami okręgowymi. Najważniejszą placówką sanitarną w III. Okręgu Korpusie był 3. Szpital Okręgowy w Grodnie. II wojna światowa przyniosła likwidację tego zakładu oraz śmierć większości jego lekarzy. Ppłk Adam Kiełbiński (1894-1975), ostatni ordynator oddziału chirurgicznego, był jednym z nielicznych, którym udało się przetrwać ten dramatyczny czas. Pobyt w sowieckim łagrze, w warunkach urągających człowieczeństwu, nie zabił w nim umiłowania zawodu lekarza i chęci niesienia pomocy chorym ludziom. Przeszedł szlak bojowy Armii Polskiej w ZSRR i II Korpusu Polskiego. Po zakończeniu II wojny światowej nie mógł powrócić do Polski, pozostał w Wielkiej Brytanii, pracował w Szpitalu Polskim w Penley. Z jego perspektywy doskonale widoczny jest dramat wszystkich mieszkańców Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej, którzy w wyniku haniebnych traktatów w Jałcie i Poczdamie, mimo niezwykłej ofiarności i olbrzymiego wkładu w pokonanie III Rzeszy, pozbawieni zostali swoich domów i skazani na los wiecznego tułacza.

Abstract: In the interwar period, the Polish military health service had ten large regional hospitals. The most important sanitary facility in the 3rd District of the Corps was the 3rd Regional Hospital in Grodno. World War II brought the liquidation of this hospital and the death of most of its doctors. Lieutenant colonel Adam Kiełbiński (1894-1975), the last head of the surgical ward, was one of the few who managed to survive this dramatic time. A stay in a Soviet gulag, in

conditions that insulted humanity, did not kill his love of the medical profession and his willingness to help sick people. He passed the combat trail of the Polish Army in the USSR and the Second Polish Corps. After the end of World War II, he could not return to Poland, remained in Great Britain and worked at the Polish Hospital in Penley. From his perspective, the drama of all inhabitants of the Eastern Borderlands of the Second Polish Republic is clearly visible, who, as a result of shameful treaties in Yalta and Potsdam, despite their unusual dedication and enormous contribution to defeating the Third Reich, were deprived of their homes and doomed to the fate of the eternal wandering.

Słowa kluczowe: Grodno, 3. Szpital Okręgowy, Kiełbiński, lekarz wojskowy, Monte Cassino, Penley

Keywords: Grodno, 3rd Regional Hospital, Kiełbiński, military physician, Monte Cassino, Penley

O życiu i działalności naukowej Eugenie Piaseckiej-Zeylandowej

About Eugenia Piasecka-Zeylandowa, her life and investigation

Henryk Siciński

Ostrów Wielkopolski

Streszczenie: Artykuł przedstawia życie i działalność badawczą Eugenie Piaseckiej-Zeylandowej, wybitnej znawczynie problematyki prątką gruźlicy, docent Uniwersytetu Poznańskiego. Dla historii medycyny szczególną wartość mają informacje o jej ostatnich latach życia.

Abstract: The article describes Eugenia Piasecka-Zeylandowa, her life and research on the tubercle bacillus. Piasecka-Zeylandowa, reader of Poznan University, was an outstanding expert of issues of tuberculosis and BCG vaccination. This article provides information on her last years.

Słowa kluczowe: Eugenia Piasecka-Zeylandowa, gruźlica

Keywords: Eugenia Piasecka-Zeylandowa, tuberculosis

Janusz Zeyland w świetle wspomnień Wiktora Degi

Janusz Zeyland in the light of the memoirs of Wiktor Dega

Anita Magowska

Poznań

Streszczenie: Janusz Zeyland (1897-1944) był wybitnym pediatrą i mikrobiologiem, znawcą gruźlicy dziecięcej i pionierem szczepień przeciwgruźliczych w Polsce. W czasie Powstania Warszawskiego został zastrzelony przez Niemców w szpitalu, w którym pracował. Krótki artykuł przedstawia nieznanne fakty z życia Zeylanda na podstawie wspomnień jego przyjaciela, Wiktora Degi, zasłużonego dla rozwoju ortopedii i medycyny rehabilitacyjnej w Polsce.

Abstract: Janusz Zeyland (1897-1944) was an outstanding paediatrician and microbiologist, an expert of children's tuberculosis and a pioneer of BCG vaccination in Poland. During the Warsaw Uprising he was shot dead by Germans at the hospital, in which he worked. This article is presenting so far undisclosed facts from the Zeyland's life. It is based on memoirs of his friend, Wiktor Dega (1896-1995), a Polish distinguished orthopaedist and rehabilitation medicine specialist.

Słowa kluczowe: Janusz Zeyland, Wiktor Dega, historia gruźlicy

Keywords: Janusz Zeyland, Wiktor Dega, history of tuberculosis

Muzealia dotyczące gruźlicy w zbiorach Muzeum Dr. Roberta Kocha w Wolsztynie

Items concerning tuberculosis in the collection of Robert Koch Museum in Wolsztyn

Marcin Adamczak

Wolsztyn

Streszczenie: Artykuł przedstawia muzealia dotyczące gruźlicy przechowywane w Muzeum Roberta Kocha w Wolsztynie. Trwający jedenaście lat wolsztyński okres życia był dla Roberta Kocha bardzo ważny ze względu na badania naukowe, które wtedy prowadził. W artykule opisany został dom Roberta Kocha w Wolsztynie, obecnie siedziba Muzeum Roberta Kocha. Scharakteryzowane zostały eksponaty dotyczące prowadzonych przez Kocha badań nad gruźlicą i upowszechniania ich wyników. Ciekawy i obszerny zbiór pamiątek po Kochu został zgromadzony dzięki darczyńcom.

Abstract: This article focuses on items concerning tuberculosis and kept in Robert Koch Museum in Wolsztyn. Robert Koch spent eleven years in Wolsztyn and carried out important research on anthrax and tuberculosis here. The house where Koch resided, now the seat of the Museum, is described in detail. Items and memorabilia reminding Koch's early achievements are characterized. Almost all numerous memorabilia were given by donors.

Słowa kluczowe: Robert Koch, gruźlica, Muzeum Roberta Kocha, Wolsztyn

Keywords: Robert Koch, tuberculosis, Robert Koch Museum, Wolsztyn